

Dette er en sak som haster og er av svært spesiell karakter, så vi ber også om at den saken hurtigbehandles etter forretningsordenens § 39 c.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Til behandling foreligger de saker som er oppført på endret dagsorden nr. 80, og presidenten vil informere om at endringen skyldes at interpellasjonen fra representanten Kari Henriksen til utenriksministeren er utsatt.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag fortsetter utover kl. 16.

Presidenten vil informere om at sakene nr. 11–15 vil bli behandlet før sak nr. 1, og at de vil bli behandlet under ett.

Sak nr. 11 [12:04:08]

Stortingets vedtak til lov om endringer i utlendingsloven (utvidet adgang til utvisning m.m.) (Lovvedtak 86 (2019–2020), jf. Innst. 250 L (2019–2020) og Prop. 40 L (2019–2020))

Sak nr. 12 [12:04:10]

Stortingets vedtak til lov om endringer i utlendingsloven (pålegg om DNA-testing, utestengelse av vertsfamilier fra au pair-ordningen mv.) (Lovvedtak 87 (2019–2020), jf. Innst. 251 L (2019–2020) og Prop. 49 L (2019–2020))

Sak nr. 13 [12:04:11]

Stortingets vedtak til lov om redaksjonell uavhengighet og ansvar i redaktørstyrte journalistiske medier (medieansvarsloven) (Lovvedtak 88 (2019–2020), jf. Innst. 249 L (2019–2020) og Prop. 31 L (2019–2020))

Sak nr. 14 [12:04:12]

Stortingets vedtak til lov om endringer i kringkastingsloven mv. (tiltak mot markedsføring av pengespill som ikke har tillatelse i Norge) (Lovvedtak 89 (2019–2020), jf. Innst. 247 L (2019–2020) og Prop. 45 L (2019–2020))

Sak nr. 15 [12:04:13]

Stortingets vedtak til lov om endringer i riksrevisjonsloven og EOS-kontrolloven (Lovvedtak 90 (2019–2020), jf. Innst. 252 L (2019–2020))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 1 [12:04:20]

Redegjørelse av finansministeren om revidert nasjonalbudsjett (Det vil bli debatt umiddelbart etter redegjørelsen)

Statsråd Jan Tore Sanner [12:04:47]: La meg starte denne redegjørelsen med å sitere en av mine forgjengere, Per Berg Lund. Da han talte til Stortinget i forbindelse med budsjettbehandlingen i mars 1931, sa han følgende:

«Jeg tror dog det kan være nokså nyttig å minne om, at siden regjeringen i november måned satte opp sitt budgjettsforslag (...) er utvilsomt så vel den økonomiske som den finansielle stilling i dette land blitt svakere (...) derved at chansene og utsiktene for den nærmeste tid fremover er blitt mørkere.»

Da vi ønsket et nytt tiår velkommen for noen få måneder siden, var vi fullstendig uvitende om det som nå definerer det meste av alt vi gjør, og beslutningene vi tar – ikke minst det reviderte budsjettet som vi legger frem i dag.

Det er nøyaktig to måneder siden vi innførte de strengeste og mest inngripende tiltakene vi har hatt i fredstid i Norge – to måneder. I dag vet vi at vi kanskje må leve med smitte i samfunnet i to år. Selv med erfaringene vi har gjort de siste ukene, er det vanskelig å se akkurat hvordan det vil utvikle seg, og hvilke konsekvenser det vil få.

Koronakrisen er en global pandemi. Den rammer liv og helse og får store konsekvenser for økonomi og arbeidsplasser. Usikkerheten er det mest definerende for tiden vi lever i akkurat nå. For mange er det nettopp usikkerheten som er det tyngste å bære.

Det ligger i menneskets natur å lete etter svarene vi ikke har. I den situasjonen vi står i, vil det være tiden som gir oss svar på hvor lenge vi må leve slik, svar på hva som virker, hvilke utfordringer vi taklet bra – og hva vi kunne gjort bedre.

Samtidig vil usikkerheten bli en enda tyngre bær og konsekvensene av krisen mer alvorlige for hver dag som går, til verden igjen er slik vi kjenner den. Tiden er både vår beste venn og vår verste fiende.

Er det svar å finne i historien? I fredstid må vi helt tilbake til 1930-tallet for å finne et økonomisk sjokk i nær-

heten av det vi opplever nå. Viktigste lærdom fra den gang er at økonomisk politikk er et viktig og kraftfullt virkemiddel, som kan hjelpe folk og bedrifter i krise.

I nyere tid er det tilbakeslaget i 1987 som har satt dypest spor. Nedgangen førte til høy arbeidsledighet og bankkrisen på begynnelsen av 1990-tallet. Da lærte vi bl.a. betydningen av solide banker, en erfaring som gjorde oss bedre rustet til å stå i stormen da finanskrisen rammet i 2008.

Finanskrisen, med utspring i USA og de globale finansmarkedene, ga også høy arbeidsledighet og resesjon i store deler av den vestlige verden. Og i hele det tiåret vi nettopp la bak oss, lå ettervirkningene som et tungt teppe over den økonomiske utviklingen, særlig i Europa.

Fra finanskrisen lærte vi at det er virkningsfullt å bruke den økonomiske politikken raskt og kraftig, og i tider som nå ser vi verdien av det internasjonale arbeidet som sprang ut av finanskrisen, innen tilsyn og regulering av finansmarkedene.

Også oljekrisen i 2014–2015 lærte oss noe, bl.a. hvor viktig det er at tiltakene er målrettede og midlertidige. Den gang bidro tiltakene til aktivitet og til at vi fikk stoppet det som kunne ha blitt en negativ spiral.

Hvor dyp denne krisen blir, vet vi ikke. Vi anslår at verdiskapingen i Fastlands-Norge avtar 4 pst. i år, men fallet kan også bli dypere. I mange næringer har aktiviteten stoppet helt eller delvis opp. En av syv personer i arbeidsstyrken er permittert eller arbeidsledig, enten helt eller delvis. Familier og lokalsamfunn er rammet. Denne krisen er annerledes enn de forrige, og den er både brattere og dypere.

For hver krise vi har gått gjennom, har vi utviklet nye virkemidler til verktøykassen vår. Så noen svar er det å finne i historien, men samtidig viser den tydelig at hver krise har sitt særpreg. Derfor holder det ikke bare å bygge på erfaringene og verktøyene vi har fra før. Vi må tenke selv, vi må tenke nytt, og vi må tenke høyt. Vi må utvikle nye virkemidler, og verktøyene vi har, må tilpasses bildet vi ser foran oss, ikke bak oss.

De strenge smitteverntiltakene var nødvendige for å få kontroll på smitten, men de ga umiddelbare og drastiske utslag i økonomien. Vi hadde dårlig tid. De første fire ukene fikk vi på plass nye krisetiltak hver uke. La meg få benytte anledningen til å takke dem som gjorde det mulig, og det er mange, blant dem Stortinget, partene i arbeidslivet, næringslivsorganisasjoner, departementene og direktoratene. Stortinget sikret rask behandling av sakene, men har også bidratt med nye forslag og forsterket regjeringens tiltak.

I disse ukene har vi virkelig kjent på verdien av tillit – og kraften av samarbeid: at det som synes nærmest

umulig, blir mulig når vi drar i samme retning. Det blir til og med mulig fra et hjemmekontor i stua.

Den aller første, akutte fasen handlet i stor grad om å skape trygghet for arbeidstakere og bedrifter:

- Permitteringsregelverket ble endret slik at staten tar en større del av lønnsforpliktelsen, og permitterte får bedre inntektssikring.
- Skatteinnbetalingene ble utsatt – og avgifter redusert – for å gi bedrifter både på fastlandet og på sokkelen bedre likviditet, i en krevende periode.
- Det ble etablert en ordning med statlig lånegaranti for små og mellomstore bedrifter.
- I rekordfart er det kommet på plass en bred og omfattende kompensasjonsordning for kriserammede bedrifter.

Vi har også iverksatt målrettede tiltak for bl.a. vekstelskaper, togselskaper, luftfart, kultur, frivillighet, idrett, bryggerier, prosessindustri, studenter og lærlinger.

I dag, i revidert nasjonalbudsjett, legger vi frem nye tiltak – tiltak som bidrar til aktivitet i hele landet, og trygghet og støtte til dem som trenger det:

- Sterke kommuner og fylkeskommuner er avgjørende for gode skoler, velferdstjenester og aktivitet i hele landet. Virusutbruddet har rammet også dem økonomisk. Inntektene har avtatt, og utgiftene har økt, spesielt til smittevern og helsetjeneste. Vi har allerede vedtatt ulike tiltak som kompenserer for dette, og i dag foreslår vi enda flere. Lavere forventet pris- og lønnsvekst vil også styrke kommunenes økonomi. Samlet sett innebærer det at kommunesektoren er kompensert utover virkningene av virusutbruddet, slik bildet ser ut nå – men bildet kan endre seg, og det kan bli behov for å gjøre mer. Regjeringen vil sette ned en arbeidsgruppe med KS, og gruppen skal kartlegge hvilke konsekvenser koronakrisen har fått for kommunesektoren.
- Vi foreslår en kompetansepakke på 500 mill. kr til studieplasser i høyere utdanning og høyere yrkesfaglig utdanning. Dette er en viktig investering i våre ungdommer og fremtidig kompetent arbeidskraft. Satsingen er første del av kompetansepakken «Utdanningsløftet 2020», som vil bli forsterket med flere tiltak om noen uker.
- De siste par månedene er det mange som har erfart hvilke muligheter det gir at skolen har digitale verktøy. Vi vil legge til rette for at digital undervisning kan ha en sentral plass i skolehverdagen også fremover, og foreslår derfor ytterligere 140 mill. kr til videre satsing på dette.
- Vi foreslår 400 mill. kr til en egen tiltakspakke for sårbare barn og unge, til tettere oppfølging av elever som har tapt verdifull undervisning og opplæring,

og økt satsing på helsetjenester og aktivitetstiltak for dem med store behov. Samfunnet som brått stengte ned, må stå klart til å støtte barn og unge når det gradvis nå åpnes opp igjen.

- Vi foreslår å gi helseforetakene et økt handlingsrom på 6 mrd. kr, slik at bl.a. leger og sykepleiere kan fortsette den viktige jobben de gjør.
- Vi vil også øke rammene til Nav med 700 mill. kr, slik at bl.a. de som nå er permittert og arbeidsledige, får den inntektssikringen de trenger.
- For å kompensere for inntektstapet i kollektivtrafikken og Avinor foreslår vi 1,5 mrd. kr til fylkeskommunene og inntil 4,3 mrd. kr til Avinor.
- Vi følger opp Stortingets anmodningsvedtak om forslag på 920 mill. kr til kompensasjon av medier, frivillighet, ideelle organisasjoner og virksomheter innen bl.a. kultur og museumsdrift.
- Vi følger opp Stortingets vedtak om en midlertidig justering av bostøtteordningen. Endringen vil føre til at rundt 13 000 nye husstander får bostøtte, og at de som allerede er i ordningen, får mer.
- Stortingets vedtak om redusert arbeidsgiveravgift for mai og juni følger vi også opp. Tiltaket tilsvarer 8 mrd. kr.
- Og: Vi foreslår 300 mill. kr i økt kapital til Nysnø. Dette vil gi selskapet større mulighet til å investere i bedrifter med lovende klimateknologi.

Som tidligere varslet legger vi i dag også frem en egen melding om tiltak som vil bedre likviditeten i oljenæringen med opp mot 100 mrd. kr, for å dempe aktivitetsfallet som kan følge av lav oljepris.

Kombinert med skatteutsettelse og fallende inntekter fra sokkelen har alle disse tiltakene snudd årets statsfinanser på hodet. I høst budsjetterte vi med et overskudd på 255 mrd. kr, inkludert oljeinntektene og fondsinntekter. Nå kan vi få et underskudd på 124 mrd. kr.

Samtidig er det viktig å huske at alternativet til å bruke kraftige økonomiske virkemidler nå sannsynligvis ville ha ført til enda flere konkurser og enda høyere arbeidsledighet. Det ville ha vært en enda større pris å betale for oss som samfunn.

Men også i krisetid har vi et ansvar for å passe på pengebruken. Fremover kan ikke nye økonomiske tiltak bare komme på toppen av eksisterende. Noen tiltak må også trappes ned og fases ut, for det kan ta lang tid før den økonomiske aktiviteten tar seg skikkelig opp igjen.

Vi la ekstra til side i gode tider. Derfor kan vi også bruke mer når vi nå står i en alvorlig krise. Dette er helt i tråd med intensjonen i handlingsregelen. Men handlingsregelen sier også at når økonomien går tilbake til normalen, må pengebruken reduseres. Oljeinntektene

skal komme flere generasjoner til gode. Norske statsfinanser er ingen Sareptas krukke.

Vi skulle gjerne hatt mer tid til å utrede de kostbare og omfattende ordningene som vi har iverksatt de siste ukene. Den tiden hadde vi ikke, for ingen var forberedt på hvor store de økonomiske konsekvensene ville bli – ikke vi, ikke næringslivet.

En bedrift sitter normalt ikke med store mengder oppsparte midler i tilfelle det kommer en pandemi. En bedrift investerer pengene i utstyr, i varer og vekst – vekst som skaper arbeidsplasser. Derfor kan ikke bedriftene overleve i måneder uten inntekt, kanskje ikke i uker engang.

Norsk næringsliv er mangfoldig, og hver bedrift er unik, enten det er

- fiskeoppdrett i nord
- leverandørbedrifter eller reiselivsbedrifter i vest
- prosessindustri i sør
- skogbruk i Innlandet, eller
- en frisør eller en byggmester i Oslo.

Det er ikke mulig å lage tiltaksordninger som treffer alle like godt. Derfor vil det være noen som får mindre støtte enn det de ideelt sett burde, og noen som får mer. Målet med ordningene vi har fått på plass, er at flest mulig av sunne og levedyktige bedrifter skal komme godt gjennom krisen.

Når jeg sammenligner ulike kriser, forsøker jeg å se det store bildet. Men i politikken vi fører, måten vi håndterer krisen på, må vi se på hvordan krisen rammer enkeltmennesker og enkelt næringer. Realiteten er at det er valgene til den enkelte – på egne vegne, eller på bedriftens vegne – som avgjør hvordan utviklingen blir fremover.

Folk har brukt mindre penger nå, og mange sparer mer. Forbruket vil nok ta seg opp etter hvert som butikker og restauranter åpner igjen. Men hvor mye de vil bruke, kommer an på hvordan de selv vurderer fremtiden for sin egen økonomi, hvor sterk usikkerheten føles. Det samme gjelder bedriftene.

Med all uforutsigbarheten som preger verden nå, er det grunn til å tro at mange vil utsette investeringer. Over tid vil økonomien omstille seg, men omstillingsfasen er krevende, og den blir mer krevende med tiden.

Hvor dyp nedgangen vil bli, og hvor lenge den vil vare, vil i stor grad avhenge av hvor lenge vi må opprettholde smitteverntiltak – ikke bare i Norge, men også internasjonalt. Det er positivt for norsk økonomi og arbeidsplasser at mange smitteverntiltak nå mykes opp. Men vi må forvente at aktiviteten kan bli lavere enn normalt over en lang periode. Det klarer vi ikke å unngå.

Vi er ikke bare avhengig av situasjonen i Norge. Det som skjer utenfor våre grenser, treffer i stor grad vår økonomi. Handelspartnerne våre vil samlet ha et fall i verdi-

skapingen på 6 pst. i år, ifølge IMF. Da er det lite drahjelp å få for de store og viktige eksportnæringene våre. Og så lenge oljeprisen ser ut til å bli liggende lavt, vil det tynge oljeinvesteringene og dermed aktiviteten i leverandørnæringene, næringer som sysselsetter tusenvis av mennesker langs kysten, og som sitter på en kompetanse som er – og vil være – viktig for Norge.

Det hjelper ikke stort å slå ned viruset her hjemme hvis det fortsetter å bre seg utenfor våre grenser. Vi verken kan eller vil leve med stengte grenser for alltid. Og selv om vi kan myke opp våre egne smitteverntiltak, vil veien ut av krisen være preget av at store deler av næringslivet vårt er en del av internasjonale verdikjeder.

Vi kjemper en kamp mot en fiende som ikke kjenner landegrenser. Den kampen må vi kjempe i fellesskap. Vi er et lite land som har bygget verdiskaping og velferd på handel i en tett sammenvevd verden. Vi har oppdaget, utvunnet og solgt olje i et verdensmarked som er blitt stadig mer tilrettelagt for handel på tvers av nasjoner og regioner.

Vi har tatt del i en eventyrlig utvikling som har gitt bedre tilgang på varer, hender, kunnskap og kompetanse. Aldri før har mulighetene vært så store, for så mange. Men allerede før denne krisen så vi tendenser til handelsbarrierer, handelskrig og «først oss selv». Ja, krisen har avdekket sårbarheter ved det å være avhengig av vel fungerende verdenshandel. Sårbarhetene må vi ta tak i, og de må håndteres.

Likevel: Dette er ikke tiden for å risikere en reverse ring av samarbeid som det har tatt tiår å bygge opp. Vi trenger en internasjonal dugnad, både for å håndtere pandemien og begrense de økonomiske konsekvensene, og for å forebygge nye pandemier.

Ekstra viktig er det at det internasjonale samfunnet ikke glemmer de mest sårbare. Lavinntektslandene rammes hardt. Derfor foreslår regjeringen at Norge bl.a. bidrar til katastrofefond og låneordninger for lavinntektsland, i regi av Verdensbanken og IMF. Dette kommer i tillegg til bidrag til FNs koronafond og til utvikling av vaksiner.

Historien har lært oss hvor kraftfull dynamikken i økonomisk samhandel er. Det er en sterk sammenheng mellom en politikk som fremmer økonomisk vekst og handel, og en politikk med fred, stabilitet og velferd som mål. Land som handler med hverandre, kriger mindre. Når de økonomiske båndene er tette, har land mye å tape på å komme i konflikt. I mellomkrigstiden falt markedet som følge av proteksjonistiske tiltak. Dette bidro til en dyp økonomisk nedgang.

Målet med frihandel er tilgang på varer og tjenester: import slik at vi kan kjøpe teknologi utviklet og produsert på andre kontinenter, mens folk i andre deler av

verden får gleden av norsk fisk til middag. For å kunne importere, må vi eksportere.

Vi er blitt et rikere land fordi vi kunne eksportere fisk, tømmer, skipsfartstjenester, olje og gass. I dag eksporterer vi 13 milliarder sjømatmåltider i året, til en verdi av omtrent 110 mrd. kr. Fisk er grunnlaget for noen av våre aller viktigste distriktsarbeidsplasser. Samtidig eksporterte vi i fjor olje og gass for hele 450 mrd. kr.

Men frihandel er ikke bare viktig for arbeidsplassene på sokkelen eller i kystdistriktene, frihandel er viktig for arbeidsplasser i hele landet vårt. Vi er avhengige av tilgang på råvarer, på teknologi, på arbeidskraft, og vi er avhengige av konkurranse, for å fortsette å forbedre oss slik at vi kan møte morgendagens marked.

Om globaliseringen nå skulle gå i revers, ville det være et tilbakeslag for den verdensordenen som gjennom hele etterkrigstiden har vist seg å bidra til omstilling og velferd over hele verden, som har løftet millioner av mennesker ut av fattigdom.

Vår egen historie, vår økonomi og vår samfunnsstruktur forplikter Norge til å ta ansvar for å bidra til samarbeid, handel og en regelbunden verdensorden. Det skylder vi våre medborgere og våre etterkommere.

Finansminister Lund fortsetter slik sin redegjørelse i 1931:

«Selv om man speider aldri så meget, så har det vært vanskelig egentlig å opdage de lyspunkter som skulde innvarsle en bedring – men jeg tenker nærmest på at utsiktene for den aller nærmeste fremtid her i landet utvilsomt er betydelig mørkere. (...) Vi må også være klar over at det i innværende termin vil medføre en svekkelse av statens inntekter, som vil medføre et underskudd på budgettet, og vi vil også være klar over at følgene av en sådan situasjon vil kaste sine skygger langt inn i fremtiden (...)»

På samme måte som kraften i en krise er akkurat så rå og brutal som den treffer enkeltmennesket, vil veien ut av krisen være akkurat så kraftfull som summen av ambisjonene våre – nesten 5,5 millioner mennesker med individuelle mål, vilje og handlekraft. Sammen skal vi ta Norge gjennom denne krisen og til det som blir vår nye hverdag.

De økonomiske tiltakene som er iverksatt så langt, er i stor grad tilpasset en ganske kortvarig krise. De er målrettede og vil være midlertidige. Selv om vi har lettet litt på smitteverntiltakene de siste ukene, er det fortsatt enkelte former for aktivitet vi ikke ønsker, f.eks. at veldig mange mennesker samles på et begrenset område. Tiltakene som skal begrense aktivitet, må være førende for hvilke økonomiske tiltak vi setter inn fremover, og når de gjennomføres. I motsatt fall kan de økonomiske tiltakene motvirke effekten av smitteverntiltakene. Vi kan

ikke trykke både på bremsen og gassen samtidig. Noen smitteverntiltak må vi antagelig leve med en stund.

I månedene som kommer, må vi derfor få hjulene i gang igjen, samtidig som vi har kontroll på smitten. Vi må fase ut noen av de økonomiske tiltakene vi har innført, og finne løsninger som bidrar til arbeidsplasser og aktivitet. Vi må unngå at arbeidsledigheten biter seg fast. Å falle utenfor arbeidslivet kan få konsekvenser for resten av livet. Og for hver person som faller utenfor, mister også vi som samfunn verdifull kompetanse og arbeidskraft. Alle har noe å bidra med. Vårt bidrag må være å legge til rette for at bedriftene har sterke insentiver til å ansette, trygghet til å satse og rom til å vokse.

Om et par uker vil regjeringen komme tilbake til Stortinget med en proposisjon om veien ut av krisen. Den må handle om nye tiltak, som settes inn på riktig tidspunkt, har riktig omfang, virker raskt og støtter opp under grønn omstilling og vekst. Vi må også evne å tilpasse planene løpende; terrenget kan endre seg raskt. Da må også kartet justeres. Det har vi erfart de siste månedene, og den usikkerheten er fortsatt til stede.

Som en del av dette arbeidet har regjeringen utvidet mandatet til ekspertgruppen for samfunnsøkonomiske effekter av smitteverntiltak. Gruppen skal bl.a. vurdere hvordan de økonomiske tiltakene bør innrettes for å bidra til en god overgang ut av krisen.

At vi lykkes med å trappe ned krisetiltakene og legge til rette for vekst og sysselsetting, er helt avgjørende for at vi kan sikre bærekraftige velferdsordninger i årene som kommer. Utgiftene i offentlig forvaltning var på et høyt nivå allerede før denne krisen. Vi må unngå at de blir varig høyere når krisen er over, unngå at statlig kapital erstatter privat kapital. Folk skal tilbake til jobbene sine i privat næringsliv, ikke bli ansatt i offentlig sektor.

Uansett vil vi måtte håndtere ettervirkningene av krisen i lang tid fremover. Det vil gjøre utfordringene vi hadde før virusutbruddet, enda større når dette er over. Derfor må vi finne måter å komme oss gjennom denne krisen på, uten å miste de langsiktige perspektivene av syne.

Vi har lenge visst at vi ikke kan lene oss like mye på inntektene fra oljevirkksomheten fremover. Rommet for å øke oljepengebruken vil være mindre enn før. Heldigvis er det ikke oljerikdommen som er vår største formue. Det er menneskene som bor her, arbeidskraften.

Kunnskap og kompetanse er det aller mest verdifulle vi kan investere i. Behovet for mer kunnskap, økt kompetanse, handler ikke om alle andre, det handler om oss alle. Vi må bruke tiden fremover på en god måte. Vi vet at fremtiden vil kreve mer og ny kompetanse hos arbeidssøkere, ansatte og bedrifter. Derfor vil vi investere mer i utdanning og kompetanse. Vi vet at fremtiden kre-

ver grønn omstilling og kutt i utslipp. Derfor vil vi investere i ny teknologi som kan bidra til dette.

Nærmest daglig hører vi om yrker som forsvinner, at vi har et arbeidsliv i endring, og at automatiseringen kommer med stormskritt. Samtidig er den teknologiske utviklingen bare én av faktorene som gjør at norsk arbeidsliv står foran store forandringer. Alle store trender – demografisk utvikling, økende pensjonsutgifter, globalisering, klimaendringer og økt konkurranse, sammen med pandemien – forteller oss én ting: Arbeidslivet er i endring. Vi må ha arbeidskraft med god, og ikke minst riktig, kompetanse fremover.

La meg igjen gå tilbake til 1930-tallet. I 1931 skal Thomas Edison ha sagt til sin gode venn Henry Ford: Jeg ville ha satt pengene mine i solenergi. For en energikilde! Jeg håper vi ikke må vente helt til det er tomt for olje og kull før vi kommer dit. –

Verdenssamfunnet står overfor en enorm utfordring med å redusere utslippene av klimagasser. Regjeringen har høye ambisjoner i klimapolitikken. Vi har iverksatt viktige tiltak. Det krever noe å omstille samfunnet i grønn retning, det koster en del å forebygge klimarisiko – men investeringen er vel verdt det, og med innovasjon og effektiv bruk av ressursene kan vi oppnå en økonomisk vekst som både er høy og grønn.

Vi er godt i gang med en plan for Norges vei ut av krisen. Samtidig må vi løfte blikket enda lenger frem. Vi trenger gode analyser om hvordan norsk og internasjonal økonomi blir påvirket av krisen. Derfor har vi i dag satt ned et utvalg med dyktige folk med ulike bakgrunn, praktisk og akademisk, og fra ulike deler av landet. Sammen skal de gi oss sin beste beskrivelse av Norge mot 2025, analyser og viktige innspill til det videre arbeidet med å legge til rette for morgendagens næringsliv og grønn omstilling, i lys av pandemiens konsekvenser, både i Norge og internasjonalt.

Vi har heldigvis fått smitteutbruddet under kontroll, men når det gjelder økonomien, kan de største prøvelsene fortsatt ligge foran oss. Det kommer til å bli krevende, for oss som samfunn, for enkeltmennesker og medmennesker. I vår levetid har norsk økonomi stort sett seilt i medvind. Nå har vinden snudd. Vi har fått slagside.

Når hele verdenssamfunnet må gjennom en dyp resesjon, er det lite drahjelp å hente ute. Mye står og faller derfor på oss selv denne gangen. Heldigvis har vi kanskje verdens beste utgangspunkt for å lykkes. Vi har fortsatt solide statsfinanser, en høyt utdannet befolkning, et omstillingsdyktig næringsliv, gode velferdsordninger og høy tillit til hverandre. Hvor godt vi lykkes, avhenger likevel av hvor flinke vi er til å velge riktige tiltak, og om vi maktet stå i omstillingen.

På vei mot den nye normalen vil noen bedrifter gå tapt. Andre vil kanskje holdes kunstig i live en stund, med hjelp fra staten. Noen vil overleve fordi de får hjelpen de trenger. Og nye bedrifter og næringer vil vokse frem, bl.a. de som tør å gripe mulighetene og fylle tomrommet som oppstår nå – nye markeder.

Det er i det private næringslivet omstillingen må skje og veksten må komme, slik mengder av små industribedrifter spiret frem under kriseårene på 1930-tallet og vokste seg livskraftige. Det var kanskje ikke så tydelig akkurat da det skjedde, men det ble veldig tydelig i etterkant hvordan nye ideer og nye arbeidsmetoder bidro til å løfte landet ut av det økonomiske uføret. Det er endring som legger grunnlaget for ny fremgang.

Hvis vi klarer å ta med oss det gode som vokser frem i denne krisen, kan vi komme styrket ut av dette: et betydelig skritt nærmere et mer mangfoldig, konkurranse-dyktig, digitalisert og grønnere samfunn som skaper mer, og som inkluderer flere.

Presidenten: Presidenten vil nå i henhold til Stortingets forretningsorden § 45 åpne for en kort kommentarrunde, begrenset til ett innlegg på inntil 5 minutter fra hver partigruppe og avsluttende innlegg fra statsråden.

Hadia Tajik (A) [12:38:13]: Først vil eg gjerne takka finansministaren for arbeidet gjennom to svært krevjande månader for landet vårt. Ingenting er viktigare enn at arbeidsfolk, familiar og bedrifter kjem best mogleg gjennom denne krisa. Det er ingen økonomisk politikkk som kan forhindre koronautbrot. Det den økonomiske politikken kan gjera, er å dempa tilbakeslaget ved å halda hjula i økonomien i gang og ta vare på folk som treng det.

Viss livet til folk går i grus og ingen er der – ikkje noko sikkerheitsnett, ikkje noka velferdsordning, ikkje noka inntektssikring – då varer krisa lenger både for dei personleg og for oss som samfunn. Difor har Arbeidarpartiet vore særleg oppteke av å sikra sosial rettferd og arbeidsplassar i dei forhandlingane me har hatt om krisepakkar tidlegare. Det er òg noko av grunnen til at me vart litt overraska då arbeids- og sosialministeren i dag sa at «det å få veldig mange tilbake på jobb har lite for seg nå».

Dette lyder ganske passivt. Vår jobb som folkevalde no er å få økonomien på fote igjen og få folk tilbake i jobb. Arbeidarpartiet er bekymra for at denne krisa skal forsterka nokre farlege utviklingstrekk i samfunnet vårt som me allereie hadde sett i åra før: aukande økonomiske forskjellar mellom fattige og rike, og at mange ikkje hadde nokon jobb å gå til. Difor har me sett partipolitikken til side og hatt breie forhandlingar om krisetiltaka. Òg på vegen vidare vil Arbeidarpartiet samarbeida på

tvers av partia om politiske initiativ når det er til det beste for landet.

Det er likevel ikkje sånn at partipolitiske ueinighetar ikkje lenger finst. Budsjettet ein no har lagt fram for revidering, la i fjor haust, etter sju år med underfinansiering av sjukehusa våre, opp til det strammaste kommuneopplegget på femten år. Kommunane er ein viktig del av sikkerheitsnettet til folk, og KS har anslått eit økonomisk behov som følgje av koronapandemien som svarar til opp mot 20 mrd. kr.

Ut dette året må me gjera det me kan for å beskytta våre eldre og helsepersonellet som skal gje god pleie og omsorg, og no når samfunnet gradvis skal verta opna igjen, er dette ekstra viktig på grunn av faren for smittespreiing. Folk i frontlinja – legane, sjukepleiarane, helsearbeidarane – har fått mykje fortent applaus for jobben dei har gjort, men no må dei òg få dei arbeidsforholda og den grunnbemanninga dei fortener. Det går det an å gjera noko med no når nasjonalbudsjettet vert revidert.

Fleire hundre tusen er permitterte eller ledige, og framover vert arbeid til alle jobb nummer éin. Då er det klart at bedriftene må få hjelp til å overleva. Akkurat no er det særleg varehandelen og tenesteytande næringer som er utsette, men i tillegg veit me at olje-, gass- og leverandørindustrien er i ein veldig pressa situasjon. Arbeidarpartiet ser fram til å forhandla om løysingar for bransjen, med vekt på å sikra jobbar i Noreg, sikra inntekter til staten og gjera nødvendige klimavenlege investeringar.

Leverandørindustrien må i tillegg få forsikringar om at det vil koma store statleg initierte satsingar innanfor bl.a. elektrifisering, hydrogen, havvind og fangst og lagring av CO₂. Det er ikkje noko som kan skje om nokre år; det må skje no. Arbeidsfolka må vita at kontraktane kjem, og bedriftene må vita at dei sterkaste av norske tradisjonar, der fagrørsla, bransjen og myndighetene jobbar saman, vil verta tekne i vare framover.

Uavhengig av bransje eller bedrift har det òg noko å seia kva slags jobbar folk går tilbake til. Er det faste, heile stillingar, eller er det midlertidige innleiekontraktar? Skal dei tilbake til eit arbeidsliv med høg organisasjonsgrad, eller til arbeidsplassar der fagforeiningane er svake eller fråverande? For Arbeidarpartiet er det i alle fall heilt klart at me er nøydde til å skapa eit meir rettferdig Noreg, der fleire får moglegheita til å jobba, der faste, heile stillingar er norma, der fagforeiningane er sterke, og der ingen står aleine. Det kjem me til å jobba for – det er saker som me kjem til å fremja.

Det er ei tid for alt. Det vil koma ei tid for evaluering. Den tida er ikkje no. Men det er no tid for å ha ein direkte og ærleg debatt om dei økonomiske prioriteringane me burde gjera, og revideringa av nasjonalbudsjettet er

den naturlege plassen for å ta den diskusjonen. Det ønsker Arbeidarpartiet velkomne. Me ser fram til konstruktive debattar, der me kjem til å fremja løysingar for meir sosial rettferd og for jobbskaping for framtida.

Mudassar Kapur (H) [12:43:25] (komiteens leder): Norge og verden er i en helt spesiell situasjon – en helt spesiell og vanskelig situasjon. Det er en situasjon vi ikke har sett sidestykke til i moderne tid. Smitteverntiltakene som er iverksatt i Norge, kombinert med et betydelig fall i internasjonal økonomi, sammen med et kraftig oljeprisfall, har truffet oss hardt. Dette får store konsekvenser for norsk økonomi og rammer oss alle.

Regjeringen iverksatte den 12. mars de mest inngripende tiltakene i Norge i fredstid. Tiltakene ble iverksatt for å slå ned på spredningen av koronaviruset og for å få tid til å bygge opp tilstrekkelig kapasitet i helse- og omsorgstjenesten.

Sykehusene og kommunehelsetjenesten har vært spydspissen i kampen mot viruset. De siste ukene har norsk helsevesen vist seg fra sin aller beste side – og det koster. Derfor er jeg glad for at norsk helsevesen kompenseres med 6 mrd. kr. Det er også bra at helsemyndighetene våre, som har jobbet dag og natt for at vi skal være trygge, kompenseres.

Jeg er videre glad for at regjeringen prioriterer sårbare barn, som trenger ekstra oppfølging. 400 mill. kr, som skal gå til bedre helsetilbud til barna våre og de unge gjennom sommeren, og aktiviteter på skolen og i sommerferien, vil være viktig for de mest sårbare barna våre.

Nav kompenseres med 700 mill. kr. Innsatsen til Nav har vært avgjørende for å sikre inntekt til arbeidstakere i en urolig og usikker situasjon. Det gjør også at vi opprettholder noe av kjøpekraften i økonomien vår, men aller mest: Det opprettholder tryggheten for den enkelte og deres familie.

Jeg er svært imponert over den utrolige innsatsen norske kommuner har lagt ned de siste månedene. Alle som er rammet av krisen, bor i en kommune – men alle som treffes av tiltakene, bor også i en kommune. Det gjelder det lokale næringslivet, det gjelder familiene og den enkelte som bor i en kommune.

Noe av det aller første et samlet storting slo fast, var at kommunene skal kompenseres. Nå har kommunene blitt kompensert, og skal kompenseres, med til sammen opp mot 11 mrd. kr, hvis vi legger sammen det som har skjedd og det som varsles. Selv om anslagene er usikre, er det viktig å gjøre dette allerede nå.

Verdiskapingen i norsk økonomi har falt kraftig. Store deler av næringslivet vårt er svært hardt rammet. Det er mange som kjenner på usikkerheten for om jobben eller livsverket fremdeles er der når krisen er over.

Veien tilbake blir lang, men summen av tiltakene vi har iverksatt, og det som kommer i dag, er et skritt i riktig retning.

Utsettelse av og kutt i skatter og avgifter har vært både viktig og riktig. Det har gitt bedriftene likviditet og forutsigbarhet. Det er nødvendig for at den enkelte også vet at han eller hun har en jobb å gå tilbake til. Det har vært nødvendig for at de skal vite at de kan komme over kneika og være med på å bygge opp landet igjen når det er over.

De siste ukene har norsk politikk og kollegaer her på Stortinget vist seg på sitt beste. Vi har mange ganger stått sammen om viktige grep for å sikre tryggheten til enkeltmennesker og likviditet til norsk næringsliv. Denne innsatsen skal fortsette når vi nå skal starte arbeidet med å løfte norsk økonomi. Mange av tiltakene som har blitt gjort, og som skal gjøres, koster og kommer til å koste. Men hadde vi ikke gjort disse tiltakene, kunne fallet vært dypere. Ledigheten kunne vært større, konkursene flere og veien tilbake lengre.

Vi som sitter her, har følgende oppgaver: Vi skal holde smitten nede, få folk i jobb og ta hverdagen tilbake.

Sylvi Listhaug (FrP) [12:48:27]: Vi er utrolig privilegerte i Norge som i en sånn krisesituasjon kan bruke hundrevis av milliarder kroner uten å ta opp lån, fordi vi er så heldige å ha en næring som har brakt enorme inntekter til statskassen. Det som er bekymringen nå, er hva som skjer med oljenæringen framover med det forslaget som regjeringen nå har lagt fram.

Dessverre bidrar ikke det forslaget til å redde tusenvis av arbeidsplasser rundt omkring i Norge. Det blir en av de viktigste sakene for Stortinget å ta tak i, nemlig å gjøre de endringene som nå er nødvendige for at vi skal få investeringene i Norges viktigste næring til å fortsette, slik at hjulene kan holdes i gang. Her bærer Arbeiderpartiet et stort ansvar for hva som blir utfallet av denne saken, og jeg håper virkelig at man vil bidra til et godt resultat. Det avhenger mange arbeidsplasser rundt omkring i landet av – på verftene i Stord, i Verdal og mange andre steder er man avhengig av hva som fattes av vedtak i denne sal i den saken.

Fremskrittspartiet registrerer at de anslagene som regjeringen legger til grunn her for økonomien, er noe mer optimistiske enn det vi ser at både Norges Bank og ledende økonomer har lagt til grunn. Da er bekymringen om man faktisk gir nok gass i den situasjonen landet står oppe i, men det vil vi endelig få svar på når fase 3 legges fram, som blir det viktigste, nemlig: Hvordan skal vi redde arbeidsplasser over denne kneika, hvordan skal vi redde bedrifter over denne kneika, sånn at folk flest har en arbeidsplass å gå tilbake til?

Det er mange som i diskusjonen om olje snakker om at det viktigste nå er at vi ikke konsentrerer oss om det, men at vi får på plass grønn satsing. Da er det grunn til å minne om at disse grønne prosjektene, enten det gjelder havvind eller karbonfangst og -lagring, er en dråpe i havet når det gjelder antall arbeidsplasser sammenlignet med det vi snakker om i oljenæringen. Derfor er vi avhengig av også å få til oljeprosjekt som holder hjulene i gang.

Fremskrittspartiet er også bekymret for konsekvensene for pasientene i Norge. Vi vet at i disse ukene som er gått nå, er det tusenvis av personer som har fått utsatt undersøkelser, utsatt operasjoner, som kanskje ikke har gått til legen selv om de er bekymret for at det er et eller annet galt, for de vil ikke være til bry. Det er ekstremt viktig når vi nå ser den økningen som har vært i helsekøene, at vi nå er i stand til å sette inn støtet for å få opp behandlingsskapasiteten i helsevesenet. Da vil Fremskrittspartiet ta i bruk privat kapasitet som står der klar til å kunne brukes, men også sykehusene må nå sette i gang og ta unna og sørge for at folk får den hjelpen som de skal ha, slik at vi ikke risikerer at folk dør av andre sykdommer fordi man ikke har fått den behandlingen man skulle ha i den tiden som nå har gått.

Fremskrittspartiet er alltid opptatt av sykehjemsplasser. Det handler rett og slett om at vi skal ta godt vare på våre eldre. Nå er det mulighet for å bygge ut tilbudet, men også for å igangsette hjulene i byggenæringen. Derfor ønsker vi å prioritere det.

Så registrerer vi at det er forslag her om ikke å sette ned eiendomsskatten. Det er vi sterkt uenig i – vi mener at avgiftslette er viktig nå for folk flest i en tid der mange folk og familier får dårligere råd fordi de har mistet jobben. Ser vi på grensehandelen, som nå er nesten ikke-eksisterende, viser det hvilken effekt det har når folk handler i Norge – med omsetning, arbeidsplasser osv. Derfor kommer Fremskrittspartiet i de kommende forhandlingene til å være opptatt av å gjøre noe med grensehandelen, se på de avgiftene, sørge for at arbeidsplasser blir igjen i Norge, for det trenger vi mer enn noen gang. Vi la igjen 19 mrd. kr i Sverige i fjor, som er et stort beløp.

Vi har ikke et mål om å bruke mest mulig penger, men vi skal bruke dem riktig. Målet må ikke være å øke antallet offentlig ansatte i et voldsomt tempo for å få ned arbeidsledigheten, men det må være å skape arbeidsplasser i privat sektor, redde arbeidsplasser i privat sektor og sørge for at vi har inntekter i framtiden for å finansiere velferdsmodellen.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [12:53:51]: Når vi leser revidert nasjonalbudsjett i dag, bør alle vi som er folkevalgte og stortingsrepresentanter, begynne med en takk: Takk til alle de som har hatt kjeledressen på –

nå i et par generasjoner – og som gjør jobben den dag i dag, til alle de hjernene som har tenkt ut løsninger, og til all den industrien vi har langs kysten vår, som gjør at vi har mulighet til å bruke 420 mrd. kr. Vi kommer til å bruke enda mer, fordi det er nødvendig for å bygge landet videre. Takk til dem som har gjort jobben for oss, det har vært en enorm innsats, som gjør at vi har de verdiene vi har.

Og så til noe som er bekymringsfullt: Ved det forrige oljeprisfallet hadde vi investeringer i norsk fastlandsøkonomi på ca. 200 mrd. kr fra oljeindustrien. Så falt det til 150 mrd. kr, et kraftfullt fall, men da var det en veldig vekst i investeringer i bolig og eiendom. Den veksten kommer ikke til å komme nå. Vi kan heller ikke bo oss til rikdom, vi kan ikke satse på toromsleiligheter som en forretningsidé for landet. Når det nå kommer et nytt fall, som det ser ut til, er det om å gjøre å dempe det mest mulig. De tallene vi nå har fått fra næringen, fra verftsindustrien, er at vi kan få et fall fra 150 mrd. kr til rundt 80 mrd. kr – altså 70 mrd. kr til – et voldsomt fall i norsk økonomi når vi vet at fastlandsindustrien totalt ellers investerer ca. 25 mrd. kr et gjennomsnittlig år.

Det er særdeles viktig at vi nå setter inn tiltak som gjør at vi sikrer denne industrien, sikrer industriarbeidsplassene, slik at de også kan begynne med nye typer prosjekter. Hvis vi nå avviker denne industrien, er det ikke mulig å ha visjoner og tanker om nye prosjekter i neste runde, for det blir så dyrt og så vanskelig å starte opp igjen. Vi trenger selvfølgelig olje og gass, vi trenger karbonfangst og -lagring, vi trenger havvind, og vi trenger elektrifisering. Det ligger enorme muligheter i den tunge industrien vi har langs hele kysten, men da må vi være villige til å satse på det – vi må være villige til å bruke ressurser på det. I regjeringens forslag skriver den selv at det vil gi ca. 14 mrd. kr i økte skatter. Det er viktig at en har det med seg, for det er så mange tall som har vært oppe, og det som har vært diskusjonen, er å se om vi kan bruke avskrivningsregelverket på en måte som gjør at vi får en mer jevn strøm i investeringene og sikrer de arbeidsplassene langs hele kysten vår. Det er viktig for landet, og det er viktig for oss alle.

Jeg begynte med å takke de som hadde kjeledressen på. Vi må også takke alle helsearbeiderne som har stått i førstelinja de siste månedene. Der synes jeg at regjeringen ikke svarer godt nok med det opplegget som ligger her. Jeg synes heller ikke de svarer godt nok når det gjelder industriarbeideren. Jeg glemte å nevne at vi allerede nå burde ha klargjort at en skulle hatt mulighet for å permittere i 52 uker, for det hadde skapt mer forutsigbarhet og mer trygghet for industrien. En kunne satt inn ressurser for å drive med opplæring og videreutdanning, og det hadde skapt trygghet for dem som har de arbeidsplassene. Det hadde vært et klokt grep å gjøre allerede

nå, det hadde skapt den tryggheten, skapt den forutsigbarheten og gitt ressurser til arbeidsmarkedstiltak for å kunne videreutvikle folks muligheter til å komme tilbake i jobb. Så takk til helsearbeideren.

Men her er det også usikkerhet, siden det er så mye usikkerhet rundt tallene til norske kommuner. Det er enormt sprik mellom det kommunene selv sier, og det staten sier, og noe av det verste vi kan gjøre nå når vi ser at det går så mye ned i privat sektor, er å dempe også kommunal sektor. En av fem personer i Norge jobber i kommunal sektor. Halvparten av all velferdsytelse fra staten og det offentlige er det kommunal sektor som yter. Dette er store ord, men til sjuende og sist handler det om sykehjemsplassen til den gamle dama, det handler om ekstraundervisning til den unge eleven, det handler om hvorvidt man har barnehageplass i nærmiljøet – de grunnleggende tjenestene for oss alle.

Det er viktig at kommunene nå får ro, og at det vedtaket som Stortinget gjorde før i vinter om å bruke minst 4 mrd. kr til vedlikehold og oppussing – altså bygge nye arbeidsplasser – blir fulgt opp, og at pengene blir brukt nettopp til det når regjeringen kommer med dem i slutten av måneden. Det forutsetter jeg at de følger opp – at det altså minst kommer 4 mrd. kr til vedlikeholdsprosjekter rundt i norske kommuner i slutten av måneden. Men nå skapes det mye utrygghet og usikkerhet.

Så synes jeg det er forunderlig at regjeringen midt i året endrer regelverket når det gjelder inntektene fra oppdrettsnæringen. En har hatt den ordningen når det har vært gitt nye konsesjoner, at kystkommunene har fått 80 pst. av verdiene og staten 20 pst. Med de endringene det nå ligger an til, skal staten få 75 pst. og kommunene 25 pst., dvs. at kystkommunene, distriktskommunene, taper ca. 4 mrd. kr i år på den omleggingen. Vi hadde trengt at kystkommunene og distriktene hadde hatt de ressursene til å bygge arbeidsplasser og skape verdier nær der de bor, og det er også svært viktig for norsk oppdrettsnæring at en har forutsigbarhet rundt disse vilkårene. Og det er smålig – jeg velger å bruke det ordet – av regjeringen at de kutter den bevilgningen til Nord-Troms og Finnmark som stortingsflertallet vedtok, 250 mill. kr, til 168 mill. kr.

Men til sjuende og sist: Tusen takk til alle de som har gjort jobben, tusen takk til helsearbeiderne, tusen takk til industriarbeiderne! Vi er villige til å sette oss ned og diskutere og håper å få til gode løsninger.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [12:59:16]: Landet står i en alvorlig økonomisk krise, det bekrefter også revidert budsjett og finansministeren, og vi står på mange måter fortsatt i startgropa av et maraton. Dette kommer til å bli langvarig. Erfaringene fra tidligere økonomiske kriser har gitt oss en pekepinn på hvordan vi bør møte

denne. Vi vet at det er viktig at staten stiller opp for å få fart på økonomien og trygger og skaper arbeidsplasser for framtiden, slik som vi kom ut av krisen i 2009. Vi vet også at det er de som har minst, som rammes hardest.

Tidligere økonomiske kriser har økt de økonomiske forskjellene i Norge og latt dem med lavest lønn være igjen. Gjennom den kombinasjonen vi nå ser, av økonomisk krise og helsekrise, vet vi også at vi trenger velferden mer enn noensinne. Dessverre er ikke dette budsjettet et budsjett som tar opp i seg disse lærdommene, og regjeringen viser igjen at den ikke fullt ut forstår alvoret i denne krisen, alvoret for nettopp de enkeltmenneskene som står i frontlinjen i denne krisen i velferden vår.

Akkurat nå sitter kommunene og kutter i velferden, nå som vi trenger velferden mer enn noensinne. Regjeringens takk til lærere, til helsefagarbeidere, til barnehageansatte og til hjelpepleiere er kutt i budsjettene ute i kommunene, og befolkningen som har bidratt i dugnaden, får velferdskutt. Det er virkeligheten ute, på bakken, i kommunene – i Oslo, i Trysil, i Trondheim. Da velferden – og de som jobber i den – var der for oss da vi trengte den som mest, er ikke regjeringen der for dem. SV har fremmet forslag om å øke bevilgningene til kommunene med 10 mrd. kr, og det trenger vi nå.

På mange måter er denne krisen et ideologisk veiskille. Den viser at velferdsstaten også tjener dem i samfunnet som trodde de klarte seg uten den. I samfunnet stiller vi opp for hverandre og for alle – også de rikeste må bidra til å styrke dette samfunnet og velferdsstaten.

I kjølvannet av økonomiske kriser har vi sett at de økonomiske forskjellene øker. Fortsatt står inntektene til dem med lavest lønn stille, som de har gjort siden finanskrisen, mens de med de store formuene har kunnet trekke ifra. Vi vet at denne krisen treffer oss spesielt skjævt, og skal vi unngå de mest alvorlige konsekvensene på sikt, må vi handle nå. Derfor har SV vært opptatt av å få igjennom en pakke for sårbare barn, økt bostøtte og en mer sosial dagpengeordning. Og regjeringen følger opp Stortingets vedtak i revidert budsjett, men bare så vidt. Når det også kuttes i barnetrygden i stedet for å gi fattige barnefamilier litt mer, ser vi høyreregjeringens logikk.

Finansministeren sier at de tyngste prøvelsene kan ligge foran oss. Samtidig advares det – mellom linjene – mot for høy pengebruk. Det er et enormt paradoks at denne regjeringen har brukt oljepenger helt uten mål i normale og gode tider, mens den har kuttet i skatene for de aller rikeste. Men når vi altså står i den største økonomiske krisen siden krigen, ja, da finner regjeringen det på sin plass å advare mot for høy oljepengebruk.

I møte med denne krisen må vi styrke velferden vår, og vi må omstille Norge for framtiden. Vi må trygge arbeidsplasser og skape nye. Regjeringens oljeskatte-

forslag er tilpasset Norge slik som det var, og ikke slik som Norge skal bli. I stedet bør vi sammen stille opp med tiltak som gir jobb og aktivitet her og nå, og som peker framover – innenfor grønn skipsfart, hydrogeninfrastruktur, karbonfangst, for å nevne noe.

Sammen har fellesskapet stilt opp for velferden og næringslivet, og det skal vi gjøre videre. Men hva slags politikk vi velger å føre nå, vil avgjøre om vi omstiller Norge i en grønnere retning og for framtiden, og om vi får ned de økonomiske forskjellene og sørger for at ingen blir stående igjen. Da er ikke dette budsjettet svaret.

Ola Elvestuen (V) [13:04:23]: Jeg vil begynne med å si at jeg er enig med representanten Slagsvold Vedum i at vi bør takke industriarbeiderne og alle som har bygget opp den velstanden vi har i dag, og vi bør også takke helsearbeiderne som har stått i situasjonen med koronakrisen nå de siste månedene.

Det er dramatiske tall finansministeren viser fram, både med fallet hos oss på 4 pst. i BNP og en reduksjon på 6 pst. i BNP hos våre handelspartnere. Det er viktig å huske på at dette treffer alle enkeltpersoner her og internasjonalt. Derfor er jeg også glad for at finansministeren legger så stor vekt på at vi skal opprettholde et internasjonalt samarbeid. Selv om vi skal lære av at vi kan ha sårbare verdikjeder som er knyttet til enkeltland, trenger vi likevel et samarbeid og en åpen verdenshandel, også framover, og vi trenger å bygge opp under den liberale verdensordenen som vi har.

Denne krisen er dyp, og den kommer til å vare. Det er mye som tyder på at med den arbeidsledigheten vi har, og med den situasjonen våre handelspartnere er i, så vil vi i framtiden måtte fordele bedre en mindre velferd.

Så er jeg glad for at man i dette forslaget fra regjeringen legger inn en ekstra innsats for sårbare barn, på 400 mill. kr, men dette må fortsette med en helt annen systematikk og i en helt annen størrelsesorden i den saken som kommer senere i vår, og også i budsjettene framover.

Vi står overfor en stor økonomisk krise, men vi står også overfor andre kriser. Vi er fortsatt midt i en klimakrise, og vi har en naturkrise med et stort og katastrofalt tap av natur, så den saken regjeringen skal legge fram senere, må inneholde en betydelig innsats for grønn omstilling.

Norge presenterte for FN i februar at vi skal redusere våre utslipp med 50 pst. fram mot 2030. Det er en forpliktelse. Men det handler ikke bare om å få til den reduksjonen, det handler også om å vise at vi skal få til en grønn vekst og en næringsutvikling med de klimatiltakene vi gjennomfører. Da er det bra at man i denne saken rydder opp i den situasjonen fylkene har kommet i,

med 1,5 mrd. kr til kollektivtransport, slik at vi kan ha et like godt tilbud når vi går ut av krisen, som da vi gikk inn i den. Det er også bra med styrkingen på 250 mill. kr til grønn skipsfart, slik at fylkene kan fortsette satsingen på null- og lavutslippsferjer og skip. Jeg er også glad for økningen til Nysnø, som er oppe i 1 mrd. kr i år, slik at de kan investere i bedrifter som har et bra klimaavtrykk og kan tjene penger på den omstillingen både vi og andre skal igjennom. Vi har også klarlagt at testsenteret på Mongstad videreføres ut året.

Så det er bra anslag i revidert, men det må peke framover mot en større grønn omstilling i den saken som regjeringen skal komme tilbake til.

Finansministeren brukte flere sitater fra 1930-tallet og krisen den gangen, og den var dyp, og den var alvorlig. Men jeg vil også legge vekt på at vi ser på det presset mot demokratiene som krisen førte til på 1930-tallet, for vi må også stå opp for selve demokratiet, et samarbeid i Europa og i Europas nærområder, og vi må også stå i fellesskap opp mot land og organisasjoner som aktivt jobber for å undergrave det systemet vi har, og den velstanden som vi skal bygge opp.

Tore Storehaug (KrF) [13:09:26]: Heile verda står i ein alvorleg og veldig spesiell situasjon, og det ber jo òg innlegget til finansministeren preg av. Går ein tilbake til 1930-talet for å lage den historiske konteksten må ein vere klar over kva slags tid det var. I dei åra som følgde den talen som finansministeren her siterte frå, kom ekstreme politiske krefter til makta. Vi såg det i vårt eige land, vi såg òg nasjonalsosialistiske parti ta makta i enkelte land, og Stalin gjennomførte nokre av dei verste massedeportasjonane menneskja har sett. Følgjene, dei økonomiske konsekvensane og det politiske svaret dei hadde på 1930-talet, dei er alvorlege.

Situasjonen vi står i no, er òg alvorleg. Budsjettet som blir lagt fram no, inneheld nye makrotal. Dei er ikkje endelege, men dei gjev ei løypemelding om korleis den økonomiske situasjonen no utviklar seg. I denne månaden har vi tal som viser at i vårt eige land er 260 000 permitterte frå jobbane sine. Vi ser at bruken av oljepengar stig, og at anslaga no ligg rundt 200 mrd. kr. Om vi legg til grunn ein handlingsregel på 3 pst., vil det seie 6 mrd. kr mindre i årleg handlingrom i åra som kjem. Men dette rammar jo ikkje berre dei store tala; dette rammar folk, det rammar familiar, og det rammar bedrifter, og dette vil vere eit år som vil vere tungt for mange. Mange har ikkje ein jobb å gå til om morgonen, og endå fleire kjenner på ei uvisse om kva som kjem i framtida.

Revidert nasjonalbudsjett skal bidra til aktivitet i heile landet, til grønn omstilling og til vekst og kompetanse, som vi kjem til å trenge for å få Noreg vidare inn i

den maratonen som denne krisehandteringen er. Aktivitet i heile landet blir fremja, og det gjer ein når ein sørgjer for auka låneramme inn mot den situasjonen som pakkereiseselskapa og norsk reiseliv står overfor, når ein kjem med tiltak til skogbruksnæringa og reindriftsnæringa, og når ein sørgjer for at det digitale løftet, som jamleg har blitt styrkt gjennom Stortingets forhandlingar, blir gjennomført både i skular og i kommunar, for å sørgje for at vi har både kompetansen og infrastrukturen som denne krisa har vist oss at vi er avhengige av for å handtere ho på ein god måte i det digitale samfunnet som vi er.

I sånne kriser som vi står i no, blir alle ramma, og nokon blir ramma hardare enn andre. Difor er det gode signal når ein i revidert nasjonalbudsjett peikar framover på korleis inntektssikringstiltaka blir utvida ut oktober, og ikkje minst når ein òg legg opp til 400 mill. kr til ungar som er i ein sårbar livssituasjon. Anten det handlar om tiltak som skal ta igjen tapt progresjon i skuletida, forskjellige grader av førebygging eller avlastnings- og aktivitetstiltak – eller for den sakas skuld peiker framover ved å styrkje ein del av dei fritidstilboda og ferieaktivitetane ein treng fram mot sommaren – så er dette pengar som er viktige, fordi dei handlar om å treffe dei som har blitt ramma aller hardast av krisa vi står i no.

Då eg hørde på innlegget til finansministeren, var noko av det eg syntest var det viktigaste perspektivet, at ein òg hevar blikket på kva denne krisa er. Det er ei krise for Noreg, og det er ei krise for heile verda. Det er ein pandemi, og det gjeld oss alle. Vi er avhengige av nabolanda våre, både korleis dei handterer denne krisa med sine smitteverntiltak, og kva marknader vi har å eksportere til.

Noreg er eit lite og ope land i ei stor verd. Difor har det aldri før vore viktigare å hegne om det samarbeidet vi har i Noreg, i Norden, i Europa og i heile verda. Svaret må vere at vi klarer å løfte oss ut av dette i lag, ikkje at ein berre set seg sjølv og sine egne først. Difor er eg stolt av at ein òg styrkjer både IMF og Verdsbanken gjennom låneordninga for låginntektsland, eller koronafondet eller utvikling av vaksine dei tinga som er viktige.

Partia på Stortinget har vist kvarandre stor tillit og har gjort mange viktige grep i dei rundane vi har hatt tidlegare i handteringen av den koronasituasjonen vi står oppe i. Det er eg glad for at vi gjer i denne runden.

Une Bastholm (MDG) [13:14:38]: I Norge har vi i stor grad stått samlet om håndteringen av koronapandemien. Det er en enorm styrke for demokratiet at vi sammen klarer å finne løsninger for å berge liv og helse og også sørge for grunnleggende trygghet og økonomisk sikring for folk. Det er en lettelse at Norge nå sakte åpnes opp igjen. Det er særlig viktig for de aller mest

sårbare, de syke, enslige, ensomme, og for barn som trenger at skole, barnevern og idrettsklubber ser dem.

Kriser, når vi klarer å identifisere dem, forener oss. Det er et uttrykk for tillit. Men når samfunnet nå etter hvert skal tilbake til en slags normalsituasjon, vil vi også se de politiske forskjellene bli mer synlige igjen.

I tillegg til korona har Norge blitt rammet av oljeprisfall. Årets dramatiske prisfall er knyttet til pandemien, men vi vet at også overgangen til fornybar energi vil gi nye og mer permanente oljeprisfall, fordi etterspørselen synker, akkurat som etterspørselen sank nå veldig plutselig på grunn av nedstengingen verden over. Det store spørsmålet er: Skal vi gjenoppbygge samfunnet og økonomien vi hadde før krisen, eller skal vi bygge noe nytt som er bedre tilpasset tiden vi lever i?

I dette reviderte nasjonalbudsjettet er det bare småpenger til klimatiltak og grønn omstilling. Mens vi venter på den grønne krisepakken som regjeringen har lovet, foreslår altså regjeringen i dag å gi enorme skattefordeler til oljenæringen. Det stilner kanskje kritikken fra bransjen, men det redder ikke jobbene.

Finansdepartementet advarer om at skattefordelene kan føre til flere svært ulønnsomme investeringer. Krisepakken har høy risiko for store økonomiske tap for fellesskapet fordi regjeringen har valgt å flytte risikoen for tap fra oljeselskapene og over på staten. Det gjør også at nasjonaløkonomien vår blir enda mer avhengig av en stadig mer uforutsigbar oljepris. Det er en enorm gambling – på arbeidsplasser, men også på norske skattepenger.

Det Norge trenger nå, er det diametralt motsatte. Vi må føre en politikk som gjør oss mindre avhengig av oljen og samtidig tar vare på arbeidsplassene i leverandøriindustrien ved å sørge for ny etterspørsel fra elektrifisering av kysten, nullutslippsskipsbygging og ikke minst havvind og karbonlagring.

Norge er rikt. Fisken, skogen, havet og vinden – kombinert med fornuftig forvaltning av oljepengene – gir oss fantastiske muligheter til å gjennomføre en grønn omstilling uten å måtte rive ned velferdsstaten. Når oljebransjen ber om penger, sitter kronene løst. Men når skipsverftene, kollektivselskapene, miljøteknologibedriftene, solenergibransjen, fiskerinæringen, bøndene og skognæringen sliter, da mangler regjeringen både kreativitet og penger.

Stortinget er nødt til å vise seg bedre. Det er i alles interesse, og særlig dem som er unge i dag, at næringene vi skal leve av i framtiden, får like gode skattefordeler som oljebransjen. Gir vi havvindnæringen den samme ordningen som oljebransjen nå tilbys, kan vi sette fart i et nytt industrieventyr i Norge, og vi håper at vi kan få med oss Stortinget på en sånn skattefordel til havvind i arbeidet med revidert nasjonalbudsjett.

I dette budsjettet økes tilskuddet til kollektivselskapene til 2,5 mrd. kr. Det er under halvparten av det bransjen selv sier de trenger. Samtidig øker regjeringen bevilgningene til Avinor med 4,3 mrd. kr, bare for å sette det i sammenheng – og det til tross for at Ruter alene betjener sju ganger flere passasjerer fra kollektivreiser i storbyområdet hvert år enn det Avinor står for. Det er helt uakseptabelt, og det er livsfarlig i vår tid at kollektivselskapene får under halvparten av det de trenger for å kunne opprettholde tilbudet og hjelpe folk over hele landet til å reise trygt og med avstand på buss, trikk, t-bane og ferje.

Kompensasjonsordningen til bedriftene som Stortinget vedtok, har heldigvis hindret norsk næringsliv fra kollaps. Dessverre ser vi at veldig mange små bedrifter har falt utenfor ordningen, bl.a. på grunn av krav om egenkapital. Vi vil derfor være opptatt av å revidere ordningen, sånn at en ikke mister de små bedriftene som er så viktige for innovasjon, utprøving og verdiskaping over hele landet.

Endringene i permitteringsreglene har også vært viktig for å unngå konkurser, men vi ser at ordningen er for lite fleksibel. Vi mener Stortinget må sørge for at permisjonspengene kan gjøres om til lønnstilskudd for en begrenset periode, og det vil vi jobbe videre med.

Bjørnar Moxnes (R) [13:20:01]: Revidert budsjett burde vært starten på et kriseprogram for å få folk i jobb, med kraftfulle tiltak langt utover det vanlige, men dessverre er regjeringens forslag altfor puslete. Vi er i en situasjon hvor vi har historisk høy ledighet, og hvor viktige industrier er i knestående. Da trengs det full krisemobilisering, men det får vi ikke. Det er riktignok store summer i forslagene fra regjeringen, men det er viktig å ikke la seg blende av tall med mange nuller. Dette ligger altså bare 2 promille over Stoltenbergs handlingsregel. Hvis regjeringen mener at dette er full krisemobilisering, viser det at de har misforstått alvoret i krisen.

Nå haster det å få i gang verdiskaping igjen. Derfor trengs det krisetiltak som gir norsk leverandørindustri konkrete oppdrag, og det trengs også storstilte investeringer i samfunnets infrastruktur. Bevilgningen på 150 mill. kr til lavutslippsferjer er et godt eksempel på hvor puslete dette er. Her gjelder det å sikre oppdrag til industrien, holde folk i arbeid, få ned utslippene og føre en aktiv distrikts- og næringspolitikk på én og samme tid, men det regjeringen kommer med, dekker ikke engang ferjebehovet i halve Vestland og står i sterk kontrast til å gi 5 mrd. kr til flyplasser.

Sanner sa noe klokt i redegjørelsen sin, nemlig:

«Å falle utenfor arbeidslivet kan få konsekvenser for resten av livet. Og for hver person som faller

utenfor, mister også vi som samfunn verdifull kompetanse og arbeidskraft.»

Derfor er det trist at denne klokskapen ikke har satt større avtrykk på revideringen av budsjettet. Det holder ikke å peke på en krisepakke som skal komme i slutten av måneden og si: Bare vent, der kommer det tiltak for å få aktiviteten opp igjen og folk tilbake i jobb. Folk går arbeidsledige nå, og for hver uke som går, er det en stor belastning både for dem det rammer, og også for økonomien.

Rødt reagerer også på at forlengelsen av en rekke sosiale ytelser, som dagpenger, arbeidsavklaringspenger og permitteringslengde, bare gis varighet til 31. oktober, for mange vil være arbeidsledige også i november, desember og etter det. Og når regjeringen nå legger opp til å trekke vekk sikkerhetsnettet halvveis i budsjettperioden, holder ikke det. Det betyr i så fall at mange vil gå framtiden i møte med en klump i magen, usikre på hvor lenge de har økonomisk trygghet for seg selv og sine nærmeste. Det går ikke, mener vi.

Regjeringen burde brukt revidering av budsjettet til å gjøre to ting, til å si både takk og unnskyld – takk til alle som holder hjulene i gang, takk til alle som opplever smittefare for å ta vare på helsen til andre, takk til alle som har holdt barnehagene åpne, så de viktigste jobbene fortsatt ble gjort da Norge stengte ned. Krisen har vist oss at mange av de viktigste jobbene gjøres nettopp i førstelinjen i velferden vår. Vi burde takket dem med et skikkelig beredskapsløft i velferden med minst, etter vårt syn, 10 000 nye ansatte. De trenger kanskje ikke først og fremst mer applaus, men de trenger definitivt flere kollegaer. Så burde regjeringen også sagt unnskyld for at de har prioritert kortsiktige innsparinger og skatteuttak når vi heller burde rustet oss for å tåle en pandemi. De burde sagt takk og unnskyld, men gjør altså ingen av delene.

I stedet ligger det an til massive kutt i kommunene, kutt som regjeringen ser ut til å forsøke å trylle vekk med sin magiske kalkulator, for Sanner sier selv at «kommunesektoren er kompensert ut over virkningene av virusutbruddet». Jeg ville ha byttet ut batteriene på den kalkulatoren, for beskjeden fra kommunene selv er klar og tydelig: Vi styrer mot svære underskudd og massive velferdskutt om ikke Stortinget kommer med mer penger.

Kort oppsummert: Regjeringens framlegg er et krisebudsjett i mange betydninger, men heldigvis har det ikke flertall. Vi i Rødt vil gjøre det vi kan for å trekke dette forslaget og budsjettet i riktig retning.

Statsråd Jan Tore Sanner [13:24:53]: Jeg valgte å ha flere referanser til 1930-tallet i min redegjørelse. Det er ikke tilfeldig, det er for å understreke noe av alvoret i den situasjonen vi nå er i. Det er det største tilbakesla-

get vi har hatt i fredstid, og det er den høyeste ledigheten på 75 år. Men heldigvis er det også store forskjeller. Vi er i en helt annen tid, med et helt annet velferdsnivå, med en befolkning med et langt høyere utdanningsnivå. Vi har med andre ord et veldig godt utgangspunkt for å håndtere denne krisen på en god måte.

I responsen på revidert og på min redegjørelse var det noen ting som gikk igjen. Une Bastholm fra Miljøpartiet De Grønne la vekt på at vi hadde stått sammen i mange av krisepakkene. Hadia Tajik la vekt på viktigheten av direkte og ærlig debatt om økonomi og tiltak. Jeg er enig med begge. Jeg er enig i at det har vært en styrke at vi har stått sammen – det har skapt trygghet både for arbeidstakere og for bedrifter. Og jeg er enig i at vi trenger en åpen og ærlig debatt om økonomi og tiltak, nettopp fordi det kan få frem enda bedre løsninger i tiden som kommer.

Så er det flere som har etterlyst kraftigere tiltak for arbeidsplasser og for bedrifter. La meg da bare minne om at regjeringen i dialog med partilederne ble enige om at vi skulle dele behandlingen nå i to, med revidert nasjonalbudsjett lagt frem på ordinær tid, og at vi skulle komme tilbake med ny proposisjon til Stortinget i månedsskiftet mai–juni. Da kommer vi med nye tiltak for å bidra til at Norge kommer godt ut av krisen.

Jeg er enig i at det er behov for flere tiltak. Vi må sørge for at vi har et sterkt og mangfoldig næringsliv i hele landet når vi kommer ut av denne krisen. Vi må sørge for at vi holder sysselsettingen oppe og ledigheten nede. Og vi må unngå at det er de med svakest tilknytning til arbeidslivet som taper: Ungdom som drømmer om en læreplass, studenter som ser etter en arbeidsplass, og andre med svak tilknytning til arbeidslivet. Vi må legge vekt på å skape mer, men også på at vi skal inkludere flere, for det er så avgjørende for bærekraften i velferdsordningene fremover.

Så har flere lagt vekt på viktigheten av kommunene. Det er ingen uenighet mellom regjering og storting, mellom opposisjon og posisjon om at kommunene skal kompenseres for merutgifter og lavere skatteinntekter som følger av koronakrisen. Regjeringen har lagt frem noen tall i dag, men som jeg understreket i redegjørelsen min: Det er slik vi vurderer situasjonen nå, men det bildet kan også endre seg. Derfor kommer vi til å følge situasjonen i kommunene fremover, fordi det er viktig for velferden både i barnehagene, til eldre og til aktivitet i hele landet, og derfor har vi også satt ned en gruppe hvor KS er med, og hvor vi skal diskutere dette.

Regjeringen vil legge vekt på når vi nå skal se på nye tiltak for å få Norge godt ut av krisen, at vi klarer også å håndtere en del av de utfordringene som vi diskuterte for et halvt år siden – de utfordringene som vi så at norsk økonomi og vi som samfunn sto overfor litt lenger frem

i tid. Det handler om det grønne skiftet og at vi må få klimagassutslippene ned, det handler om bærekraft i velferdsordningene våre, det handler om sysselsetting og at vi inkluderer flere i arbeidslivet vårt, slik at flere kan bidra også til å bygge velferden fremover.

Så tillot jeg meg i redegjørelsen – og det ble påpekt fra flere – også å peke på at vi nå bruker veldig mye oljepenger. Jeg mener at det har vært viktig. Jeg mener at det har vært nødvendig. For alternativet ville vært høyere ledighet, flere konkurser og en lengre vei frem til hverdagen slik vi kjente den. Jeg ser også at vi kan komme til å bruke mer. Men vi må også i en krisetid ta ansvar for økonomien, for de pengene som vi bruker nå, er penger som også skulle ha kommet fremtidige generasjoner til gode.

Jeg takker for det gode samarbeidet vi har hatt så langt, og ser frem til både samarbeid og debatt i Stortinget frem mot sommerferien, som forhåpentligvis kommer på et tidspunkt, men først er det revidert nasjonalbudsjett, oljepakke og etter hvert også planen for Norges vei ut av krisen.

Presidenten: Dermed er debatten om redegjørelsen avsluttet.

Presidenten vil foreslå at finansministerens redegjørelse om revidert nasjonalbudsjett sendes finanskomiteen – det anses vedtatt.

Sak nr. 2 [13:30:11]

Debatt om utenriksministerens redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker (Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 5. mai 2020)

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: Arbeiderpartiet 15 minutter, Høyre 15 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Venstre 5 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Miljøpartiet De Grønne 5 minutter og Rødt 5 minutter.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Marianne Marthinsen (A) [13:31:07]: Først vil jeg benytte anledningen til å takke utenriksministeren for redegjørelsen. Den gir et godt utgangspunkt for en diskusjon om aktuelle EU- og EØS-saker her i salen, og dem har vi ikke for mange av tatt i betraktning hvor viktig tilknytningen til Europa faktisk er.